

Tredje nordiska kyrkomusikermötet i København.

Att komma till Danmark är i själva verket ingenting annat än att uppleva H. C. Andersens »Eventyr og Historier». Icke så förstått, att man kommer ut att resa med »Den flyvende Koffert» eller förvandlas till en av »De vilde Svaner». Men aldrig kan jag nalkas København med båt utan att gå upp på styrbords däck och se efter »Den lille Havfrue», som ligger på sin sten vid Langelinie, hon, som längtade efter en »odødelig Sjæl», och aldrig kan jag gå förbi »Nyboder» utan att tänka på berättelsen om »den gamle Sømmand og hans gamle, gamle Kone», som sutto under »Hylde-mors Træ» och heller aldrig vandra på Østergade (en del av Strøget) »ikke langt fra Kongens Nytorv» utan att se »Justitsraad Knap» komma ut från sitt hus iklädd »Lykkens Galocher». — Och när jag nu går att samla intrycken från det tredje nordiska kyrkomusikermötet i København 1939, tänker jag åter på en »Historie» av H. C. Andersen, nämligen: »Et Stykke Perlesnor». Varje konsert och gudstjänst under mötet var »en kostelig Perle i Perlesnoren», och »Perlesnoren» var jämt så lång som tiden 2—5 juni. Men innan jag talar om var och en pärlas säregna glans, måste jag nämna något om själva »Snoren». För vad hade de enskilda begivenheterna varit annat än en och annan minnesvärd episod, om icke det hela — också mat, logi och resor — sammanhållits av en redig och smidig organisation. Och vem känner icke historien om »De røde Sko»? Den berättelsen rann mig osökt i minnet, när jag på mötesbyrån i det centralt belägna Helligaands-huset fick kuvertet med mötesbok, inbjudningskort och inträdesbiljetter i händerna. Sällan har jag sett en så ilsket röd färg, som den mötesbokens pärmar blivit begåvade med. Och liksom »De røde Sko» var den sedan nästan fastvuxen vid sin ägare, dock icke som dessa till men, utan istället till ständigt gagn. Genom sin klara uppställning och sina korta men uttömmande anvisningar var den en outtröttlig och pålitlig ciceron mötesdagarna igenom. — Och »det var det dejligste Solskin». Även om denna omständighet icke kan ha varit ett resultat av mötesstyrelsens befogenhet över vädrets makter, måste man ändå förutsätta, att fromma önskingar förelegat. Och det föll mig in under promenaden från Fredensborg Slot till Esrom Sø sista mötesdagen, att jag skulle tacka bestyrelsen med domkantor Emilius Bangert i spetsen, för allt vad vi fått uppleva av det leende, fagre Danmark med följande rader ur »Liden Kirsten»:

Ja, jeg er hjemme! ja, jeg er i Danmark!
 ej længer Himlen staar i evigt blaet,
 den veksler smukt med Skyer, Vinden lufter,
 Skovmærker sødt i Bøgelunden dufter,
 her er mit Hjem saa hyggeligt og godt! —

»Det funklende Støv for ud fra hendes Haand hen over Bogens hvide Blad, der skulde melde om Visheden foret evigt Liv; i blendende Glans stod der en Skrift, et eneste synligt Ord kun, det ene Ord: Tro». Så tolkade säkert biskop, dr theol. H. Fuglsang-Damgaard ordet tro, när han med utgång från Davids 150:de psalm höll sin predikan vid inledningsgudstjänsten i Vor Frue, Københavns Domkirke, och därvid bekräftade, att kyrkomusikertjänsten måste utövas i tro, eftersom den heliga musiken är en del av den kristna församlingens liv. Att musica sacra förtjänar denna höga rangställning, gav N. O. Raasteds kör- och orgelmusik, Laubs mässtoner och liturgens, stiftsprovst dr theol. P. Brodersens och församlingens sång starka bevis för. — Kanske må det tillåtas anmäla, att här tillfoga en reflektion av helt saklig art beträffande en liten detalj på inledningsprogrammet. Anse verkligen alla de svenska deltagarna, att Weyses melodi till »Den signede Dag» (sv. koralen 658) är så usel, att den måste hänskjutas till de s. k. mindervärdiga melodier, vilka föranlett utgivandet av »Alternativa koraler»? — Ingalunda. — Melodin är god, enligt Laub »et slags profeti om hvad dansk kirkesang kunde og skulde være». Men den svenska koralsättningen är dålig, ett förhållande, som melodin icke bör kläda skott för. Man kan lätt övertyga sig om saken vid jämförelse med originalet i Laubs »Dansk Kirkesang». Man jämföre ock melodins rytmiska utformning av fjärde perioden i sv. ps. 575:1 (1937 års psb.). — Vid det efterföljande hälsningsmötet på Christiansborg Slot höll biskop, dr phil. C. I. Scharling, Ribe, ett inspirerat tal över ämnet: »Kirkemusikeren og Kirkens Gudstjeneste». Biskopen yttrade bland annat, att grundinnehållet i en rätt gudstjänst är mötet mellan Gud och människor. Musiken främjar detta möte. — Talet föregicks av de »udenlandske Repræsentanters Hilsener», var och en följt av respektive lands folksång, d. v. s. den danska, isländska och finska, ty svenskarna och norrmännen blevo styvmoderligt behandlade, på grund av att danska rikets fäder vid denna tidpunkt samlats till rådslag på slotet och därför ej fingo störas. —

Följer jag så »Perlesnoren» vidare, ligger närmast framför mig »to Perler», vars glans kommer mig att minnas intrycken från de finsk-svenska och norska konserterna. Den finsk-svenska ägde rum i S:t Paul, kyrkan, vars absid är en kopia av den i Vor Frue. Själva konserten var en liten intim musikstund på eftermiddagen. Bland orgelkompositionerna lade jag särskilt på minnet en partita över en andlig finsk visa av John Sundberg med komponisten vid orgeln, och av körsatserna, alla framförda av Københavns Motettkor under Harry Enig, böra Sulo Salonens koralbearbetningar framhållas. — Den norska konserten var förlagd till Vor Frelser, kyrkan, vars översta hälft av torntrappan ligger utvändigt. Exteriören är märklig såtillvida, att den i trä rikt skulpterade orgelfasaden uppbäres av två elefanter. Vi ha här Kongel. Elefantordens kyrka. — Körsatserna, som sjöngos av Sandvolds Motettkor, voro

med undantag av Gottfred Nygaards »Herre, vor Herre» homofona. Av Ellings »Se vor klarer det» minns man körens utsökta frasering. Trygve Præsttun visade sig vara en med uttrycksfull rytmisk skärpa begåvad orgelspelare. Det falska ekoverket med tremulant i Eggens Chiaconne i g måste bero på ett misstag och åhördes med samma förvåning, som det berömda ciss, vilket återfinnes i finalen till Beethovens symfoni nr 8, F-dur. — Och därefter följde aftonens strålande fest i Haandværkerforeningens Selskabslokaler, numera inrymda i ett gammalt adelspalats i Bredgade. »Det var en Glans, en Pragt, Lys og Blomster...», det var en fest med tal, telegram från Danmarks Konge och musik — Johanneksenkirkan Kuoro, Helsingfors, sjöng och Chr. Christiansen spelade 30 variationer över »Bro, bro, brille» av Buxtehude —. Att även den lekamliga förplägnaden uppskattades, visade den spontana applåd, som åtföljde »Tjenernes» intåg med de invändigt upplysta glacekreationerna.

Andra mötesdagen inleddes med norsk gudstjänst i Frederikskirken, mer känd under namnet Marmorkirken. Utvändigt påminde den denna dag icke så lite om Lundadomen — byggnadsställningar täckte en stor del av exteriören, och en av zinkstatyerna hängde i ett rep en god bit ovanför sin sockel. — Helhetsintrycket av den norska gudstjänsten blev i viss mån splittrat genom den efter danska och svenska normalförhållanden alltför långa predikan, vilket icke hindrar att denna i och för sig var god. Det var kanske därför, som liturgin efter predikan fick en viss forcerad prägel, — deltagarna skulle sedan omedelbart på konsert i Vor Frue — och vad organistens psalmpedalspel beträffar, tänkte man ofrivilligt på ett specialuttryck av den nuvarande organisten i S:t Thomas, Leipzig: »Sauber spielen!» — Så följde »Islandsk-Færøisk-Dansk Koncert» i Vor Frue. Särskilt intressant var att bland de isländska psalmtexterna finna Hallgrímur Pjetursson så väl företrädd. Korallerna eller rättare sagt de andliga visorna grepo genom sin egendomliga vemodsstämning. Annars var den rytmiska utformningen tämligen enahanda. Elsa Sigfuss (sång) och Páll Isolfsson (orgel) svarade för utförandet. Förutom några orgelsoli upptog programmet till sist fem danska motetter av moderna mästare. Det var en synnerligen jämn samling, vilken gav ett fullgott bevis för att det går att gjuta nytt vin i gamla läglar. Även utförandet av Odense Madrigalkor under Kai Senstius stod på hög nivå. — En diskussion i Helligaandshuset efter inledning av O. E. Thuner om »Liturgisk Orgelspil» blev närmast en tvist om påvens skägg, eftersom de nordiska kyrkornas liturgier trots stor likhet förete så många divergerande detaljer. — Och så var det återigen fest. Alla utländska gäster samt under mötet medverkande danska kyrkomusiker voro inbjudna till en mottagning på Københavns ståtliga rådhus. Och även denna fest begicks under hjärtliga tal, välsmakande förplägning och munter sång. — Och nu nästan bländas jag av glansen från en stor och sällsynt

skön pärla i »Perlesnoren»: Kirkemusikafte i Christiansborg Slotkirke — Københavns Drengekor og Unge Tonekunstneres Orkester; Dirigent Mogens Wöldike; Medvirkende: Emilius Bangert (Orgelsolo). Så fingo vi under en oförgätlig timme lyssna till gamla danska mästare, en Diderich Buxtehude, en Mogens Pedersen och en Kaspar Förster d. y. »Og Orgelet klang, og Børnestemmerne i Koret lød saa blødt og dejligt», och till sist fick hela menigheten stämma in i den gamle Malmö-S:t Petri-kyrkoherdens aftonpsalm: »Den lyse Dag forgangen er».

Söndagens kyrkväg i den soliga sommarmorgonen från Nørreport förbi S:t Petri och Vor Frue genom Raadhusstræde över Frederiksholms Kanal till Christianborg Slotskirke var som att »vandre paa Volden i det tidlige Foraar, naar alle Kirkeklokker ringe paa store Bededag». — En gudstjänst i Slotskirken är en verklig upplevelse. Själva kyrkorummet har därvid ingen del i lotten, utan det är uteslutande ordet och musiken, som här alltid förmedla det starka intrycket. Genom sin liturgiska sans, sin rika musikaliska begåvning och sina gedigna historiska kunskaper har Mogens Wöldike tillsammans med en duglig medarbetarstab och under gynnsamma arbetsförhållanden lyckats skapa en för nordiska förhållanden tämligen enastående gudstjänsttyp. Nu är det så lyckligt ställt, att var och en kyrkomusiker här hemma, som vill vinna goda impulser till fortsatt gärning, via Danmarks radio varje söndag kl. 17 (under sommarmånaderna kl. 14) gives tillfälle att höra gudstjänsten från Slotskirken. —

»Kongegravenes By ved Hroars Væld, det gamle Roskilde, ligger for os! Kirkens slanke Taarnspir løfte sig over den lave By og spejle sig i Issefjorden». — Svensk högmässa på Helga Tre-faldighets dag i Roskilde undersköna domkyrka, även det var en sällsam upplevelse. Som part i målet vill jag dock avstå från alla vidare kommentarer. Efter gudstjänsten gavs tillfälle att under sakkunnig ledning bese kyrkans kapell och kungagravar. Sen medgav tiden även ett besök i den lilla kyrkoruinen under torget. — Endast en kort vilopaus vid återkomsten till huvudstaden, sen var det åter tid att begiva sig till Slotskirken, denna gång för att bevista en finsk konsert. Den finska musiken frapperade genom sin kolossala, obändiga kraft. Samma intryck gav körens röstmaterial. Det var ingen lätt uppgift för magister Kuusisto att på förhandenvärande orgel — en förnämlig Marcussen och Reuter, 1826 — spela Sibelius och Melartin. Men han utnyttjade samvetsgrant varje möjlighet. Bäst gjorde sig en egen fuga över en finsk melodi. Fråga är, om icke denna gav störst behållning av hela konserten. —

Mötets sista dag inleddes med dansk matutin i Helligaandskirken. För den som under många år själv upplevt tidedgård och dessutom känner det arbete, som bedrivs av Theologisk Oratorium, gav denna gudstjänst enbart positiva intryck, men en ovan ähörare betraktar nog det hela som ett historiskt kuriosum. Sak samma med det efterföljande »Intonazione boreale» av Knud Jeppe-

sen. Det må äga aldrig så geniala temata — kompositionen består av preludium, trippelfuga och passacaglia —, magister Viderø spela det aldrig så väl, publikmusik är det ej. Men kanske man vågar hoppas på ett blir. —

Utfärden längs kustvägen upp till Fredensborg Slot, vidare över Esrom Sø till Nøddebo Kro bör ha varit en outtömlig inspirationskälla för den borne naturlyrikern. Efter lunschpaus styrdes färden vidare till Frederiksborg Slot vid Hillerød, där åhörarna förtrollades av den över 300-åriga Compeniusorgelns betagande klang. Dansk Mensuralkor under Julius Foss och Jens Lauman svarade för programmet. Det blev knappast någon tid att se det även i arkitektoniskt avseende märkliga orgelverket ej heller slottet i övrigt. »Gennem det klare Glas i de høje Vinduer saa man ind i de prægtige Sale, hvor kostelige Silkegardiner vare ophængte, og alle Væggene prydede med store Malerier, som det ret var en Fornøjelse at se paa». —

För fjärde och sista gången möttes deltagarna åter i Christiansborg Slotkirke. Många föredrogo att taga vilostund, men varför skulle man försaka just den finska vespern, när man njutit allt det övriga? Gudstjänsten gav liksom konserten tidigare intryck av våldsam kraft och intensiv inlevelse. — Kvällens konsert i Vor Frue var ägnad åt svensk tonkonst och Bach. Med risk att kallas partisk må det tillåtas att bekänna, att det var jubel över Romans »Jubilate», och att samtliga medverkande gävo heder åt det svenska namnet. — Vi äro nu strax vid slutet av »den kostelige Perlesnor». Sedan församlingen sjungit en psalm och Te deum och kyrkoherde, fil. dr Moliis-Mellberg, Helsingfors, hållit ett kort tal, sjöng domprost Brodersen välsignelsen för sista gången under detta möte. Att höra en dansk präst läsa eller sjunga »Herren vel-signe Dig og bevare Dig» med det speciellt danska uttalet av tilltalsordet »Dig» ger en känsla av innerlighet och trygghet, som även det kan tolkas med ord av H. C. Andersen: »Jeg er kun et syndigt Menneske, men jeg kunde ikke bære det over mit Hjærte at lade selv den værste Synder brænde evig, hvorledes skulde da Vor Herre kunne det, han, som er saa uendelig god... han, Naaden, Alkærligheden». — Så spelar domorganist Raasted Trippelfuga i Ess av Bach, — »hvor Perlesnoren slipper».

Inga Johnsson.

Kyrklig konstlitteratur under 1938.

Årets kyrkliga konstlitteratur är föga omfångsrik och knappast av större intresse. I detta sammanhang har också upptagits ett mindre antal skrifter från år 1937, vilka senare kommit red. till handa.